

MEHRİBAN MÖNSÜMOVA*

MƏDİA XƏBƏR DİSKURSUNDA LEKSİK KOHEZİYA

İstənilən ölçülü şifahi və ya yazılı mətn bir mövzu ətrafında bir-biri ilə leksik və qrammatik əlaqəli olan cümlələrin məcmusudur. Əlaqəlilik, yəni koheziya sayəsində mətnin əsas xüsusiyyətləri olan bitkinlik və tamlıq yaranır. Bitmiş bir fikir isə istənilən kommunikasiya zamanı cümlələrdə deyil, məhz mətdə (diskursda) öz əksini tapır. Yəni cümlə daxilində bitmiş fikir nisbi xarakter daşıyarsa, mətn daxilində bitmiş fikir tamamlanır. Mətnin tamlığı, yəni bütövlüyü isə bilavasitə mətdaxili əlaqəlilikdən asılıdır.

Məqaləmizdə əsas məqsəd media xəbər mətnlərinin struktur təşkilində leksik koheziya vasitəsinə olan leksik və məzmun rekurrentliyini araşdırmaqdır. Hədəf obyektimiz leksik təkrarlar, sinonimlər və hiponim-hiperonim əlaqəliliyidir. Leksik koheziya vasitələrinin göstərilən formalarına yalnız xəbər diskursunda necə mətn əlaqəliliyi yaradılması nöqtəyi nəzərdən deyil, o cümlədən leksik koheziyanın müvafiq formasının xəbər diskursunun hansı tip xüsusiyyətlərinə (dəqiqlik, aydınlıq və s.) uyğunluğu diqqət mərkəzində olacaq. Bu, mətnin hazırlanması zamanı kommunikativ niyyətdən asılı olaraq referensial seçimin edilməsinə təsir edən amillərdəndir. Məqalədə nəzəri tərəfləri praktik əsaslandırmaq üçün xəbər mətnləri diskursiv təhlil olunur.

Açar sözlər: xəbər, koheziya, leksik təkrar, sinonim, hiponim, hiperonim

Giriş

Müxtəlif leksik koheziya vasitələrinin əlaqəlilikdən savayı media xəbər diskursunun xüsusiyyətlərinə uyğun yaratdığı üstünlüklər müxbirlərə xəbər mətnini hazırlama mərhələsində kommunikativ məqsəddən asılı olaraq geniş imkanlar yaradır. İnformasiya jurnalistikasının bel sütunu olan xəbər janrının dəqiqlik, informativlik, aydınlıq və digər xüsusiyyətlərinin doğrultması istiqamətində müxtəlif leksik koheziya vasitələrinin istifadəsi mövzunun aktuallığını, leksik koheziya vasitələrinin media xəbər diskursunun xüsusiyyətlərinə uyğunluğunu araşdırmaq isə məqalənin elmi yeniliyini təşkil edir.

Əsas təhlil

Jurnalistikanın ən qocaman janrı olan xəbərin əsas məqsədi operativ olaraq informasiyanın ötürülməsidir. İstər şifahi, istər yazılı formatda informasiya mətn daxilində ötürülür. İnformasiyanı mətdən kənar da çatdırmaq mümkün olsa da (məsələn, şərhətsiz video material), istənilən mətn informasiyasız mümkün deyil. Mətnlərin informativ zənginliyi mətdaxili informasiyaların ümumi kəmiyyətindən və keyfiyyətindən asılıdır. Mətnin informativ keyfiyyət göstəricisi isə yeni və əhəmiyyətli məlumatlarla ölçülür. “İnformativlik isə nisbidir, çünki potensial oxucunun (dinləyicinin) informasiyalıq dərəcəsindən asılıdır” (8, s. 152).

Deməli, istənilən mətdə yeni və əhəmiyyətli informasiyanın çoxluğu onun dəyərini artırır. Xəbər isə mütləq yenilik, media xəbər isə həm də mütləq ictimai əhəmiyyətə (və ya marağa) malik yenilikdir. Yenilik olmasa informasiya xəbər sayılmaz, ictimai əhəmiyyət və ya ən azından ictimai maraq olmasa xəbər media xəbər olmaz. Deməli, media xəbər informativ keyfiyyət göstəricilərinə uyğun gəlir, hadisə ilə əlaqədar önəmli faktların (detalların) çoxluğu isə onun informativ zənginliyini artırır. Bununla belə, xəbər materiallarında yenilik oxucu və ya dinləyicinin informasiyalıq dərəcəsindən deyil, zamana görə yeni olması ilə ölçülür. Yəni artıq bilinən məlumatın təkrarı zamana görə yenilik dəyəri özünü doğrultduğu müddətdə aktuallığını qoruyur. Həmin yanaşmanı mətn daxili əlaqəlilikdə də ifadə etmək olar. Xəbər materiallarında təkrar olunan söz və ya məzmun yenilik effektini itirməyərək informativ zənginliyə xələl gətirmir. Çünki “mətn müəyyən vahidlərin əlaqələnmiş ardıcılığından təşkil olunduğuna görə onun əvvəlki hissələrinin daşdığı informasiya sonrakı hissələrdə təkrarlana bilər.” (3, s. 97)

İctimai dəyərlərə malik hadisələrin hesabatı olan media xəbər materiallarında informasiya yüklü məvhumlar ilk dəfə onları birbaşa və dəqiq ifadə edən sözlərlə verilir. Mətnin sonrakı hissələrində həmin anlayışlara yenidən qayıtmaq lazım gəlicə onlar ya eyni sözlərlə (yəni leksik təkrarlarla), ya da eyni və ya yaxın mənə yükünə malik sözlərlə (sinonim və ya hiperonim əvəzlərlə) təkrar olunur.

Müxtəlif koheziya vasitələrinin təsnifatına yanaşmalar birmənalı qəbul olunmasada, bu istiqamətdə çalışan bütün mütəxəssislər tərəfindən qeyd-şərtsiz qəbul olunur ki, təkrarlar (rekurrentlik) mətn yaratma prosesində mütləq əlaqəlilik vasitələridir (N.A.Zmiyevskaya, K.A.Dolinin, Q.Q.İnfantova, N.N.Reşetova, M.Perre, İ.Bellert, T.A. van Deyk). Xəbər diskursunda məvhumun eyni dil vahidi ilə və ya onun məzmununun təkrarı sayəsində yaradılan əlaqəlilik mətnin formalaşdırılmasında əsas vasitələrdən biridir. Leksik təkrarlar və parafrazlar vasitəsi ilə gerşəkləşən bu tip leksik koheziya xəbər mətnlərinin özəlliklərinə uyğun olaraq əlaqəlilik yaradırlar.

Rekurrentlik termini ilə də ifadə olunan təkrar mətnin struktur təşkilində leksik səviyyədə leksik rukurrentlik olaraq leksik vahidlərin tam və qismən təkrarı ilə mətnin müxtəlif hissələrini bir-birinə bağlayır. R. de Baurqandın və V.Dresslerin “sadə təkrar”, Ə.Abdullayev “hərfi leksik təkrar”, K.Abdullayevin isə “tam təkrar” adlandırdıqları rekurrentlik tipində bir mətn daxilində söz və ya söz birləşmələri formaca dəyişməyərək təkrarlanır (1), (2), (4). Partial, natamam və ya qismən təkrar adlandırılan təkrar tipi isə leksik və qrammatik şəkilçilərin köməyi ilə mənə və forma dəyişikliyinə uğrayan eyni köklü təkrarlardır.

Media xəbər diskursunda həm tam leksik təkrar, həm də qismən leksik təkrarlar əlaqəlilik yaratmaqla bərabər, xəbər janrının aydınlıq, dəqiq-dürüstlük özəlliklərinə uyğun gəlidiyi üçün geniş istifadə olunur. Çünki istənilən mətn yaratma vasitəsi xəbər mətninin diskursiv xüsusiyyətlərinə uyğun gəldikdə yalnız özünü doğruldur. Leksik təkrarlar isə xəbər mətnlərində informasiyanın daha dəqiq və aydın çatdırılmasına kömək edir.

Media xəbər mətnlərində söz və ya söz birləşmələrinin tam və natamam leksik təkrarları mümkün olsa da, cümlənin leksik təkrarı xəbər mətnlərinin lakonikliyindən irəli gələrək mümkün deyil. Cümlə, bir informasiya materialı daxilində yalnız əvəzliliklə təkrar olunur. Əvəzliliklər də əlaqəlilik vasitəsi olsalar da qrammatik kohezivaya aiddirlər. Xəbər diskursunda hər hansısa bir referentin leksik vahidinin mətn daxilində leksik təkrarı isə onun daşdığı informasiya yükünün yeni mənə çalarının yaradılmasının deyil, məhz dəqiq ifadə edilməsi zərurətindən irəli gəlir. Məsələn, rəsmi xəbərlərdə mənəni bilavasitə ifadə edərək dərk olunma prosesini asanlaşdırmaq və tezləşdirmək məqsədi ilə tam leksik təkrarlar daha uğurlu vasitədir.

Qismən leksik təkrarlar isə media xəbər diskursunda daha üstünlük təşkil edərək daha güclü əlaqələndirici vasitə kimi çıxış edir. Təkrarlanan kök cümlələr arasındakı mənə bağlılığını təmin edərsə, sözlər arasındakı leksik və qrammatik bağlılıq iltisadi dillərə aid olan Azərbaycan dilində kökə leksik və qrammatik şəkilçilər qoşularaq yaradılır.

Bir xəbər mətninə baxaq: “Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 140 illiyi qeyd ediləcək – Sərəncam.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin banilərindən biri, Azərbaycan Milli Şurasının sədri Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 140 illik yubileyinin qeyd olunması ilə bağlı Sərəncam imzalayıb.

«Report»un məlumatına görə, Sərəncama əsasən, Mədəniyyət Nazirliyi Elm və Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birlikdə Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 140 illiyinə həsr olunmuş tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirməlidir.

Sərəncamda bildirilir ki, Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 2024-cü ilin yanvar ayında anadan olmasının 140 illiyi tamam olur: ...” (<https://report.az/daxili-siyaset/mehemmed-emin-resulzadenin-140-illiyi-qeyd-edilecek-serencam/>)

Xəbər mətninin digər hissəsində sərəncəmdən bir hissə olduğu kimi verildiyindən, yəni xəbər müəllifinin nitqinə aid olmadığından burada təhlilə aid edilmədi.

Müşahidə edə bilərik ki, bu kiçik xəbər mətnində “Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 140 illiyi” söz birləşməsi və “sərəncam” sözü heç bir leksik və qrammatik əvəzetmələr olmadan hər biri xəbərin sərlövhəsi ilə birgə dörd dəfə leksik təkrar olunub. Nəzərə alsaq ki, xəbər mətni cəmi üç cümlədən ibarətdir, üstəgəl sərlövhə, deməli, hər cümlədə bir dəfə bu leksik vahidlər konstant təkrar olunublar. Təkrar edən hissənin təkrar olunan hissəyə bu tip yaxınlığı digər koheziya vasitələrindən istifadəyə imkan yaratsa da xəbərin rəsmi xarakteri informasiyanı daha dürüst və aydın çatdırmağı tələb etdiyindən məhz leksik təkrarlara üstünlük verilir.

Həmçinin təkrarlar xəbərin mənə yükünün onların üzərinə düşdüyünü aydınlaşdırır. Çünki bir xəbər mətni daxilində bir leksik vahidin yüksək tezliklə təkrarı fokus nöqtənin məhz onun üzərində cəmləşdirir. Qeyd edək ki, tam leksik təkrarlar natamam leksik təkrarlara nisbətən daha

çox adı aktuallaşdırırlar. Baxdığımız xəbər mətninin korpus hissəsində qismən leksik təkrarlar olsa da, “Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 140 illiyi” söz birləşməsində Rəsulzadənin tam adı və yaşı tam təkrar olunur. Ona görə də deyə bilərik ki, söz birləşməsinin məhz bu hissələri – “Məhəmməd Əmin Rəsulzadə” və “140” – xəbərin əsas fokus nöqtəsini təşkil edir.

Bu mənada dörd dəfə təkrarlanan “Azərbaycan” sözünü də qeyd etmək lazım gəlir. Tam leksik təkrar olan “Azərbaycan” müxtəlif söz birləşmələrinin tərkib hissəsində olaraq müxtəlif referentləri ifadə etdiyindən fokus nöqtəni öz üzərində nisbətən zəif cəmləyir. Yəni baxdığımız xəbər mətnində diskurs “Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 140 illiyi” və “sərəncam” üstündə qurulub. Çünki leksik təkrarlar media xəbər diskursunda digər leksik vahidləri öz ətrafında toplayıb onları bir-biri ilə əlaqələndirərək diskursu formalaşdırır. Bu mənada “Azərbaycan” leksik vahidi leksik təkrar olsa da digər güclü əlaqələndirici vasitələrə bu funksiyada “güzəştə gedir”.

Beləliklə, xəbər materialında fikrin daha dəqiq çatdırılması üçün leksik təkrarlar daha uğurlu vasitələrdir. Lakin xəbər müəllifinin niyyəti leksik təkrarların səbəb olacağı məntiqi vurğunun gücünü azaltmaq olduqda, o, digər koheziya vasitələrindən istifadə etməyə üstünlük verir. Məzmun təkrarlarına aid olan parafrazlar vasitəsi ilə məvhumun ifadə vasitəsi deyil, mənası tam və ya qismən təkrarlanır. Eyni və ya yaxın mənə sinonimlər, hiponim-hiperonim əlaqəliliyində söz və ya söz birləşmələri vasitəsi ilə təkrar olunur.

Parafrazlar, adətən, informasiyalılığı artıraraq mənanı aydınlaşdırmaq, məqsədi ilə istifadə olunur. Media xəbər diskursunda parafrazlara daha geniş mənada yanaşsaq isə xəbər mətninin giriş hissəsinin (lid) başlığın, korpus hissəsinin isə giriş cümlə və ya abzasın parafrazı olaraq qəbul edə bilərik. Lakin məqsədimiz parafrazlara daha dar (klassik) mənada baxaraq onlara leksik koheziya vasitəsi kimi xəbər diskursunun xüsusiyyətlərinə uyğunluğu nöqtəyi-nəzərindən araşdırmaqdır.

Parafraz təkrar olunan hissədəki söz qədər və ya ilkin variantdan artıq və ya əskin sözlə əvəz edilə bilər. Yəni təkrar olunan hissə məzmunu təkrar edən hissə ilə mütləq birin-birə prinsipi ilə əvəzlənmir. Məsələn, adətən, eyni və ya yaxın mənalı sinonimlərdə bir söz digər bir sözlə əvəzlənsə, üslubi sinonimlikdə bir söz iki və daha artıq sözlə əvəzlənə bilər. O cümlədən, hiponim-hiperonim əlaqəliliyində sözlərin kəmiyyətinin eyniliyi mütləq deyil.

Sinonim eyni leksik mənə ifadə edirsə sözü tam əvəz edərək monoton formal təkrarçılığı aradan götürür. Sinonim əgər yaxın leksik mənə ifadə edirsə sözü qismən əvəz edərək ifadə etdiyi yeni mənə çaları ilə mətnin informativliyini artırır. Lakin təkrar olunan hissə mətnin kontekstindən irəli gələrək mətn kontekstindən kənar sinonimi sayılan leksin vahidin mənə çalarına uyğun olmazsa onda həmin mətn daxilində bu sözlər bir-birini sinonim kimi əvəz edə bilməzlər. Bəzən isə ümumi mənada bir-birinə sinonim olmayan leksik vahidlər bir diskurs daxilində mənaca bir-birinə çox yaxın mənaları ifadə edirlər. Məzmunca yaxın sözlərin bir cümlə daxilində sinonimik cərgədə verilməsi cümlənin mənə yükünün onlar üzərində cəmləşdirir.

Bir xəbər diskursu daxilində sözün yalnız bir mənə çalarına ehtiyac olarsa onda onu yaxın mənalı sinonimlərlə əvəz etmək məlumatın dürüstlüyünə xələl gətirəcək. Belə materiallarda leksik təkrarlardan və ya eyni mənalı sinonimlərdən istifadə olunur.

Media xəbər diskursunda geniş istifadə olunan leksik koheziya vasitələrindən biri də hiponim-hiperonim əlaqəliliyidir. Ümimiliyə nisbətən konkretliyi ifadə edən hiponim daha çox özəlliyə malik anlayışları bildirir. Hiperinim isə, əksinə konkretliyə nisbətən ümumiliyi ifadə edərək hiponimə nisbətən daha az özəllikləri özündə ehtiva edir. İki referens bir-birinə nisbətdə yalnız hiponim və hiperonim olur (2), (4), (5). Bir diskurs daxilində eyni referentə aid olduqda isə hiponim-hiperonim əlaqəliliyini yaradır. Adətən bir hiperonimin bir çox eyni statuslu və ya müxtəlif statuslu hiponimi ola bilər. Bir hiponimin isə bir çox müxtəlif statuslu hiperonimə malik olur. Məsələn, canlı-bitki-çiçək əlaqəliliyində canlı sözü “bitki” və “ağac” sözlərinin hiperonimidir, “ağac” sözü isə həm “bitki”, həm də “canlı” sözləri üçün hiponimdir. Yəni, “bitki” sözü “ağac” sözü üçün hiperonimdir, “canlı” sözü üçün hiponimdir. Çünki o, biri üçün ümumi digəri üçün isə xüsusi xassələri daşıyır. “Ağac” sözü üçün “bitki” və “canlı” sözləri müxtəlif statuslu hiperonimdir. Necə ki, “canlı” sözü üçün “bitki” və “ağac” sözləri müxtəlif statuslu hiponimdir.

Lakin canlı sözü üçün “bitki” sözündən əlavə “heyvan”, “quş”, “həşərat”, hətta “insan” sözləri də hiponimdir və bu sözlər öz aralarında “canlı” sözünə nəzərən eyni statusludur. Belə sözlərə soqiponim deyilir. Və ya “bitki” hiperoniminin “ağac”, kol”, “çiçək” və s. eyni statuslu hiponimləri var ki, onlar da

öz aralarında soqiponimdirilər. Yəni hiponim-hiperonim əlaqəliliyində hər referens sadəcə yeni məna çalarına deyil (sinonimlərdəki kimi), yeni mənaya məlikdirilər. Ona görə də, media xəbər diskursunda bu koheziya vasitəsi mütləq informativliyi artırır. Hiponim-hiperonimin hər birində referentin ortaq xüsusiyyətləri olsa da, onların hər biri referentin əlavə özəlliklərini də ifadə edirlər. Yəni referenslər eyni referenti izah etsələr də sinonim deyillər. Hər referens özündə yeni informasiya daşımış olur. Daha dürüst informasiyanı əlbəttə ki, hiponimlər verir. Lakin hiperjnimlər də dəqiqilikdən uzaq deyillər. Sadəcə olaraq, hiponim qədər konkret olmurlar. Hər hiponim hiperonimdən daha artıq referenti sözdə xüsusiləşdirir. Ona görə də, daha konkret məlumatı özündə daşıyan referenslər media xəbər diskursunda hadisənin detallardan ibarət olduğunu göstərir, bu isə materialın keyfiyyətini artırır. Lakin həmin referensə nəzərən hiperonim ifadələr də üstün sinif barədə əlavə məlumat verərək informativliyə xidmət etmiş olur və həmçinin də koheziya yaradır.

Bir xəbər mətninə baxaq: 08 yanvar 2024

“Əməkdar artist Aygün Bəylərlə Səttar Bəhlulzadə adına Mədəniyyət Mərkəzində keçirilən vida mərasimi başa çatıb.

APA xəbər verir ki, vida mərasimində sənətinin ailə üzvləri, yaxınları, sənət dostları və media mənsubları iştirak edib.

Mərasim bitdikdən sonra cənab Suraxanı kənd qəbiristanlığına aparılaraq dəfn olunub.

Qeyd edək ki, uzun müddətdir, onkoloji xəstəlikdən əziyyət çəkən müğənni yanvarın 7-də Türkiyədə vəfat edib.

<https://apa.az/incenet/aygun-beyler-defn-olunub-foto-yenilenib-809879>

Burada cənab-sənətçi-müğənni-əməkdar artist Aygün Bəylər hiperonim-hiponim əlaqəliliyini müşahidə edə bilərik. Əgər “əməkdar artist” söz birləşməsinin yanında Aygün Bəylər adı verilməsəydi bu birləşməni sənətçi – müğənni aralığına yerləşdirə bilərdik. Çünki bir çox sənət nümayəndələri əməkdar artist adını daşıya bilər. Müğənni daha konkret xarakter daşısa da müğənninin ad-soyadı ondan da daha konkret məna daşıyaraq və “əməkdar artist” fəxri adı ilə birlikdə söz birləşməsi təşkil etdiyindən daha çox hiponim olur. Beləliklə, bu dörd referens bir referenti ifadə etsə də öz aralarında sinonim deyillər. Hər biri referentə aid fərqli özəllikləri açaraq diskursa yenilik əlavə edir və xəbər mətninin informativliyini artırır.

Nəticə

Beləliklə, xəbər cümlələrinin hər birində olan mütləq yeniliklər leksik və məzmun təkrarlar sayəsində cümlələr arasında əlaqəlilikləri qoruyur, onları bir-birinə bağlayaraq mətni formalaşdırır. Həmçinin hər leksik koheziya vasitəsi xəbər diskursunda bu janrın özəlliklərinə uyğunlaşaraq əlaqəlilik yaradır. Əks halda bu əlaqəlilik vasitələri xəbər mətnlərində aktual olmazdı. Belə ki, leksik koheziya vasitələri ilə nəinki diskursda əlaqəlilik yaradılır, o cümlədən, media xəbər mətnlərində dəqiq-dürüstlük, informativlik, aydınlıq kimi xəbər xüsusiyyətləri özünü doğrultmuş olur.

ƏDƏBİYYAT

1. Abdullayev Ə., Aktual üzvlənmə, mətn və diskurs. Bakı: Zərdabi LTQ MMC, - 2011, - 272 səh.
2. Abdullayev K.M. [və b.] Azərbaycan dilində mürəkkəb sintaktik bütövlər. / - Bakı, - 2012, - 608s.
3. Əzizova P., Linqvistikada mətn anlayışı // Bakı: Dil və ədəbiyyat, Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal, - 2019. 2(110), - səh. 97-99
4. Beaugrande R., W.Dressler. Introduction to text linguistics. London, NY: Longman, - 1981, - 270 p.
5. Brinton, Laurel J. The Structure of Modern English: A Linguistic Introduction. John Benjamins Publishing Company. – 2000, - p.335
6. Fromkin V., An Introduction to Language, Ninth Edition. / V. Fromkin, R. Rodman, N. Hyams. Wadsworth, Cengage Learning. – 2011, - p.620
7. Semantics: An International Handbook of Natural Language Meaning. / Maienborn, Claudia; [eds]. - Berlin: De Gruyter Mouton, - 2011, - p.969
8. Валгина Н. С. Теория текста. Москва: Логос, - 2003, - 173 с
9. <https://apa.az>
10. <https://report.az>

Mehriban Monsumova**LEXICAL COHESION IN MEDIA NEWS DISCOURSE**

An oral or written text of any size is a set of lexically and grammatically related sentences around a topic. Due to the connection, that is, cohesion, exhaustion and completeness, which are the main characteristics of the text, are created. A finished idea is not reflected in sentences during any communication, but in the text (discourse). That is, if the finished idea within the sentence is relative, the finished idea in the text is completed. The completeness of the text, that is, its integrity, directly depends on the coherence within the text.

The main goal of our article is to investigate lexical and content recurrence as a means of lexical cohesion in the structural organization of media news texts. Our target object is lexical repetitions, synonyms and hyponym-hyperonym connection. The indicated forms of lexical cohesion means will be focused not only from the point of view of how to create text coherence in the news discourse, but also the compatibility of the corresponding form of lexical cohesion with the type of news discourse characteristics (accuracy, clarity, etc.). This is one of the factors influencing the referential choice depending on the communicative intention during the preparation of the text. In the article, news texts are discursively analyzed in order to substantiate the theoretical aspects in practice.

Keywords: *news, cohesion, lexical repetition, synonym, hyponym, hyperonym*

Мехрибан Монсумова**ЛЕКСИЧЕСКАЯ КОГЕЗИЯ В МЕДИАНОВОСТНОМ ДИСКУРСЕ**

Устный или письменный текст любого размера представляет собой совокупность лексически и грамматически связанных предложений по определенной теме. За счет связности, то есть когезии, формируется целостность и законченность, которые являются основными характеристиками текста. Законченная мысль при любом общении отражается не в предложениях, а в тексте (дискурсе). То есть, если законченная мысль внутри предложения относительна, то в тексте оно завершается. Целостность текста, напрямую зависит от связности внутри текста.

Основной целью нашей статьи было исследование лексической и содержательной рекуррентности в структурной организации новостных текстов СМИ. Наш целевой объект – лексические повторы, синонимы и связи гипоним-гипероним. Указанные формы средств лексической когезии будут в центре внимания не только с точки зрения того, как создать связность текста в новостном дискурсе, но и совместимости соответствующей формы лексической связности с особенностями (точность, ясность и т. д.) новостного дискурса. Это один из факторов, влияющих на референтный выбор в зависимости от коммуникативной интенции при составлении текста. В статье дискурсивно анализируются новостные тексты с целью обоснования теоретических аспектов на практике.

Ключевые слова: *новость, когезия, лексический повтор, синоним, гипоним, гипероним.*

AMEA-nın müxbir üzvü Əbülfəz Quliyev tərəfindən təqdim edilmişdir

İlk daxilolma tarixi: 02.09.2024**Son daxilolma tarixi:12.10.2024**